

28.09.2022

Italien kan få en stærkt højrenational regering - men omvæltningerne bliver næppe så dramatiske som frygtet

Ser man på den politik, Italiens Brødre lægger for dagen, er der ikke grund til at frygte, at Italien bliver det nye Polen, eller at euroen vil kollapse.

Skrevet af

Ditte Brasso Sørensen

📞 +4561101115

✉ ditte@thinkeuropa.dk

Det er med en vis ængstelse, at man følger med i regeringskontorerne rundt omkring i Europa, når italienerne søndag går til valg. Ifølge meningsmålingerne er det mest sandsynligt, at den næste regering bliver en koalition bestående af det stærkt højrenationale Italiens Brødre med den populære leder Giorgia Meloni i spidsen og støtte fra Silvio Berlusconis Forza Italia og Matteo Salvinis Lega.

Holder målingerne stik, vil Meloni være den første italienske premierminister fra den yderste højrefløj siden Anden Verdenskrig og fascismens fald. Hun vil også være den første kvinde på posten.

At EU's tredjestørste økonomi står til at blive regeret af en nationalistisk, EU-skeptisk leder, vækker mindelser om frygten forud for det franske valg, hvor Marine Le Pen, leder af det højrenationale Rassemblement National, kæmpede mod Emmanuel Macron om at blive Frankrigs næste præsident: Der var blandt mange i det etablerede system lettelse at spore, da Macron i april sikrede sig præsidentposten.

Men selv om Italiens Brødre med al sandsynlighed bliver det største parti og leder af regeringskoalitionen, er udsigten i Italien dog mindre frygtindgydende for Europa, end en mulig præsident Le Pen ville have været. Både fordi koalitionen i sit politiske program ikke lægger op til en egentlig konfrontation med EU – og fordi den nok ikke sidder særlig længe.

┌ Melonis udfordringer

Den 45-årige Meloni står til at blive valgets eneste egentlige vinder. De sidste tilgængelige meningsmålinger – fra den 9. september – spår, at op mod hver fjerde italiener vil stemme på hendes parti, der har rødder i Italiens nyfascistiske miljø. Brødrene er gået fra i 2018 at få omkring fem procent af stemmerne til i dag at stå til cirka 25 procent.

Partiets succes kan til dels forklares med, at man som det eneste parti valgte ikke at deltage i tidligere premierminister Mario Draghis 'regnbuekoalition', da den driftsikre teknokrat stillede sig i spidsen for en bred kriseregering. Partiet har således kunnet monopolisere rollen som opposition og stod som det eneste reelle alternativ til Draghis linje, da hans regering kollapsede i juli.

Trods sin succes har Giorgia Meloni dog stadig brug for støttepartier, og meldingerne før valget er, at Brødrene vil søge et samarbejde med centrum-højre-partiet Forza

Italia og det højrepopulistiske Lega. Vinder Meloni, står hun over for flere politiske prøvelser.

For det første skal hun sætte et ministerhold, der tilgodeser en koalition med stærke personligheder med store styrkeforskelle. Begge støttepartier er betydeligt mindre end Italiens Brødre: Lega står til at få lidt under 15 procent og Forza et sted mellem fem og ti procent. Koalitionen vil både være udfordret af, at Brødrene mangler regeringserfaring, og af at de tre partier ser forskelligt på en række emner, herunder Europas sanktioner over for Rusland.

Ministerrækken skal ikke kun tilfredsstille de to koalitions partnere, men også Italiens præsident Sergio Mattarella, som skal godkende regeringen. Og Mattarella har ry for at være interventionistisk og sætte sit præg på regeringen: Han har tidligere afvist en EU-kritisk minister og accepteret en teknokrat, der stod uden for partierne, som premierminister.

Givet Melonis egen begrænsede regeringserfaring og det forhold, at de tre partier alle er hjemsted for stærkt EU-kritiske røster, vil det kræve en forsigtig balanceakt, når det handler om at sætte det nye ministerhold. Det er ikke usandsynligt, at hun vil foreslå ekspertprofiler i stedet for folkevalgte repræsentanter til betydelige poster såsom finans- og klimaminister for at højne regeringens troværdighed, præcis som vi så det under Draghi.

Endnu en udfordring, Meloni og koalitionens vil stå over for, er, at budgetloven for 2023 skal forhandles på plads inden årets udgang. De tre partier har givet løfter om skattelettelser – både på indkomst- og selskabsskatten – men ikke sagt meget om, hvordan de skal finansieres.

Fordi regeringen skal have budgetloven godkendt i begge kamre inden årets udgang, vil den på trods af valgløfter med stor sandsynlighed blive nødt til at gøre brug af det budgetudkast, der er udarbejdet under Draghi. Det vil betyde, at Italien kan undgå at optage yderligere gæld og derved berolige de finansielle markeder og Den Europæiske Centralbank – men det vil muligvis frustrere vælgere, der ønsker et alternativ til den økonomiske politik, som blev udstukket af Draghi.

Dertil kommer, at italiensk politik er uhyre volatil: Italien har haft 69 regeringer siden Anden Verdenskrig, med en gennemsnitlig regeringsperiode på cirka 13 måneder. En af grundene til dette er, at premierministeren ofte formelt træder tilbage i forbindelse med ministerrokader, hvor præsidenten skal godkende nye

regeringssammensætninger. En anden er, at det ikke er unormalt, at folkevalgte repræsentanter skifter parti mellem valg. Kombinationen af den italienske tradition for turbulent politik og koalitionsens interne spændinger gør det usandsynligt, at Melonis regering vil have et langt liv.

┌ Gnidninger, men ikke konfrontation med EU

Vi har de seneste år set højrenationale partier kritisere europæiske flagskibsprojekter såsom den europæiske 'Green Deal', men også rette en mere principiel kritik mod unionen og sætte spørgsmålstegn ved for eksempel euroen og EU-rettens forrang for national ret. Udsigten til en EU-kritisk koalitionsregering i Italien – hvor både Brødrene og Lega tidligere har leget med ideer om, at Italien skulle udtræde af eurosamarbejdet – har derfor fået mange til at frygte, at Italien i værste fald vil sætte sig på tværs i europæiske forhandlinger og derved lamme samarbejdet.

I koalitionsens fælles politiske program er der dog ikke lagt op til principiel armlægning med EU. Parterne slår fast, at de ønsker Italien som del af unionen og euroen, og at Europa skal være en stærkere global spiller. Dog skal Italiens interesser forsvares bedre i det europæiske samarbejde, og EU skal afbureaukratiseres, lyder det.

Et centralt spørgsmål er, hvorvidt den kommende regering vil svække EU's sammenhold over for Rusland. Særligt Salvini har efterspurgt, at politikken på det område gentænkes. Meloni har dog bakket op om EU's kurs over for Rusland og slået fast, at koalitionen ikke vil udfordre de eksisterende sanktioner. Det er derfor svært at forestille sig, at Italien vil forsøge at omgøre det nuværende sanktionsregime, men den nye regering vil muligvis være mindre ivrige over for at indføre yderligere sanktioner eller opskalerede våbenleverancer.

Også på den økonomiske politik er der grund til at bevare roen. Selv om koalitionsregeringen ønsker en generel genforhandling af de europæiske finansielle regler, vil man være afhængig af at sikre fortsat adgang til de europæiske genopretningsmidler. Dermed vil den nye regering være bundet til at indføre en række reformer.

Det er uvist, om en regering ledet af Meloni vil være lige så effektiv i implementeringen af reformer som Draghi, men den direkte kobling mellem reformer og udbetaling af genopretningsmidler skaber et stærkt incitament til at implementere de planlagte ændringer. Derudover vil det være i regeringens interesse at forsøge at modbevise markedets frygt for, at den vil opføre sig finansielt ufornuftigt, da det kan

medføre en stigende rente på italienske statsobligationer og gøre det endnu sværere at understøtte den store statsgæld.

Migration som kampplads

Et område, hvor en Meloni-ledet regeringskoalition imidlertid vil udfordre det europæiske samarbejde, er migration. Det er et centralt emne for de tre partier, der er enige om, at antallet af migranter, der ankommer til Europa, skal sænkes, og at de vil arbejde for EU- modtagecentre uden for unionen. Ud over at være et centralt emne for især Brødrene og Lega vil migration også være et emne, som partierne med fordel kan slå på i en situation, hvor den lovede økonomiske politik bliver svær at gennemføre.

Det politiske program understreger vigtigheden af en styrket grænsekontrol, men tager ikke fat i det politisk sprængfarlige emne om solidarisk fordeling af flygtninge, der er ankommet til Europa. Kommissionsformand Ursula von der Leyen understregede i sin 'State of the European Union'-tale, at der skal findes en permanent løsning på, hvordan medlemsstaterne fordeler flygtninge imellem sig.

Forhandlingerne om en ny europæisk 'Pagt for migration og asyl' har ligget mere eller mindre stille under COVID-19, men Kommissionen agter nu at genoptage arbejdet i håb om at komme tættere på en løsning før europaparlamentsvalget i 2024. Migration er et område, hvor man må forvente, at en Meloni-ledet koalition vil lægge en hård linje for dagen og muligvis også være med til at bremse fremgang i de europæiske forhandlinger.

Endelig kan man pege på reformer af unionen og implementering af de ambitiøse anbefalinger fra Konferencen om Europas Fremtid – altså EU's svar på et borgerting – som et område, hvor en Meloni-ledet koalition vil stille sig kritisk an. Traktatændringer og overgang fra enstemmighed til kvalificerede flertalsafgørelser i EU vil næppe finde italiensk opbakning under Meloni. Og her vil Italien have mulighed for at nedlægge veto mod de fleste EU-tiltag og derved udgøre en reel forhindring for fremdrift i det europæiske samarbejde.

Dog er det værd at huske, at forhandlinger om unionens institutionelle setup, for slet ikke at tale om traktatændringer, er langvarige processer. Italien vil derfor med al sandsynlighed alligevel have skiftet regering flere gange, før der reelt sker noget på disse områder.

Der vil altså med sikkerhed komme gnidninger mellem et Meloni-ledet Italien og EU, og sikkert også flere konfrontationer, end hvad vi har set under Draghi. Men læser man koalitionsens politiske program, lægges der ikke op til, at Italien bliver det nye Polen.

Den svære afsked

Da det i juli blev tydeligt, at Mario Draghi ikke havde den nødvendige støtte til sin koalitionsregering, og da han den 21. juli meldte sin afgang, var de internationale reaktioner højstemte. Den franske præsident begræd afskeden med en »italiensk statsmand«, som har været en »urokkelig støtte, når det kommer til at finde europæiske svar på vores fælles udfordringer, særligt i forhold til Ruslands angreb på Ukraine«. Krisestemningen kunne også spores i internationale medier. Bloomberg skrev: »Draghi går af, efterlader Italien i politisk kaos.«

En lignende fortælling om Mario Draghis nødvendighed blev udfoldet i forbindelse med det italienske præsidentvalg i januar, hvor han var i spil som mulig præsidentkandidat. Her var en del af fortællingen om, hvorfor Draghi ikke kunne blive præsident, at han simpelthen var for vigtig til at kunne undværes som premierminister.

Den internationale desperation omkring Mario Draghis afgang kan virke en smule teatralisk, i betragtning af at han kun træder tilbage et halvt år tidligere end ventet: Draghi var ikke valgt og tilhører ikke noget politisk parti, og han havde derfor allerede annonceret, at han ville træde tilbage, når hans regeringsperiode udløb. Selv om timingen var uheldig, særligt på grund af den forestående forhandling af den italienske budgetlov, var det begrænset, hvor meget mere han kunne have udrettet, hvis han havde siddet perioden ud.

Reaktionen på Draghis afgang bør dog også ses i lyset af, hvor vigtig en stærk og vellidt italiensk leder er for det europæiske lederskab. Da Macron og den tyske kansler Olaf Scholz tog toget til Kyiv i juni, var Draghi med. Det er mindre sandsynligt, at Meloni ville have fundet vej til det tog. Hun nyder ikke den samme internationale respekt og anerkendelse som Draghi og har ikke etableret de samme europæiske alliancer.

Draghis vigtighed for det europæiske sammenhold og lederskab blev forstærket af, at både Macron og Scholz står svækket nationalt. Macron har mistet sit flertal i parlamentet og vil derfor skulle bruge mere politisk kapacitet på at forhandle

lovgivning igennem i Frankrig. I Tyskland står Scholz svagt i meningsmålingerne, hvor socialdemokraterne er gået fra at konkurrere med kristendemokraterne om at være det største parti til nu at være det tredjestørste med under 20 procents vælgertilslutning.

Et svækket italiensk lederskab på europæisk plan vil også ændre magtbalancen mellem Tyskland og Frankrig i de svære diskussioner, der kommer til at finde sted omkring en revision af unionens finansielle spilleregler.

Macron og Draghi annoncerede allerede i december sidste år, at de i fællesskab ville arbejde for at reformere den såkaldte Stabilitets- og Vækstpagt, således at unionens finansielle regler lempes og i højere grad tillader strategiske offentlige investeringer.

Selv om en italiensk højrefløjskoalition også vil arbejde for at lempe EU's regler for offentlig gæld, vil Macron mangle Draghis pondus, når tyskerne skal overbevises, ligesom det er usandsynligt, at han på samme måde offentligt vil gøre brug af en eventuel enighed med Meloni.

En højrenational italiensk regering vil altså stadig få konsekvenser for det europæiske samarbejde – men de bliver næppe så dramatiske, som mange har frygtet.